

MECHELEN
CULTUURSTAD

29 OKTOBER 2022

Een participatief cultuurbeleid?
Verkenning van begrippen & praktijken
Een bescheiden moraal bij dit verhaal

Dr. Guy Redig

Verloop van deze inleiding

U kan aftellen... er zijn 20 slides (en dit is al de tweede)

Eerste deel: basics

- Cultuurbeleid en participatie: oud maar spannend verhaal
- Wat is cultuur volgens de overheid?
- Participatie en democratie
- Wat is participatie?
- Wie speelt er mee?

Tweede deel: wat leerden uit de voorbije decennia

- De sterren moeten goed staan... goed gezet worden
- Lessen over slecht en goed

Deel 1

BASICS

CULTUURBELEID & PARTICIPATIE: OUD EN SPANNEND VERHAAL

Overheden zijn uitgevonden

- Representatie- of indirecte democratie: delegatie van macht
- Een overheidsapparaat: ambtenaren, wetten, procedures enz.

Overheden maken beleid

- Verbinden van denken en handelen: plannen
- Verkavelen van bevoegdheden over niveaus
- Verkavelen van bevoegdheden binnen hun niveau (sectoren)

CULTUURBELEID & PARTICIPATIE: OUD EN SPANNEND VERHAAL

Overheden maken cultuurbeleid: het Cultuurpact (1970).

Belangrijke principes zijn verplichtend

- niet discrimineren in steun (subsidies, infrastructuur, raden van advies...) op basis van levensbeschouwing, politiek, religie... Een beetje anti-discriminatiewet avant la lettre
- “gebruikers” betrekken (raadplegen) voor elke actie binnen het cultuurbeleid
- Voor het beheer van overheidsprojecten: 3 (2) formules: binnen of buiten de overheid

Bestuurlijke *verrommeling*: AGB's, IVA's, EVA's... en vzw's

WAT IS CULTUUR ... VOLGENS DE OVERHEID

De bijzondere wet 1980 (staatshervorming) somt de culturele materies op, o.a.

Jeugdbeleid, sportbeleid, lichamelijke opvoeding, openluchtlevens. Het cultuurbeleid: kunsten, toneel, film, bibliotheken, musea, radio-omroep, televisie, toerisme, vrijetijdsbesteding, permanente vorming, vorming van navorsers, cultureel patrimonium, bescherming en luister van de taal, culturele wetenschappelijke instellingen en culturele animatie

Vlaamse overheid beperkt cultuur tot :

professionele kunsten, amateurkunsten, circuskunsten, cultureel erfgoed, sociaal-cultureel werk

Op drie overheidsniveaus:

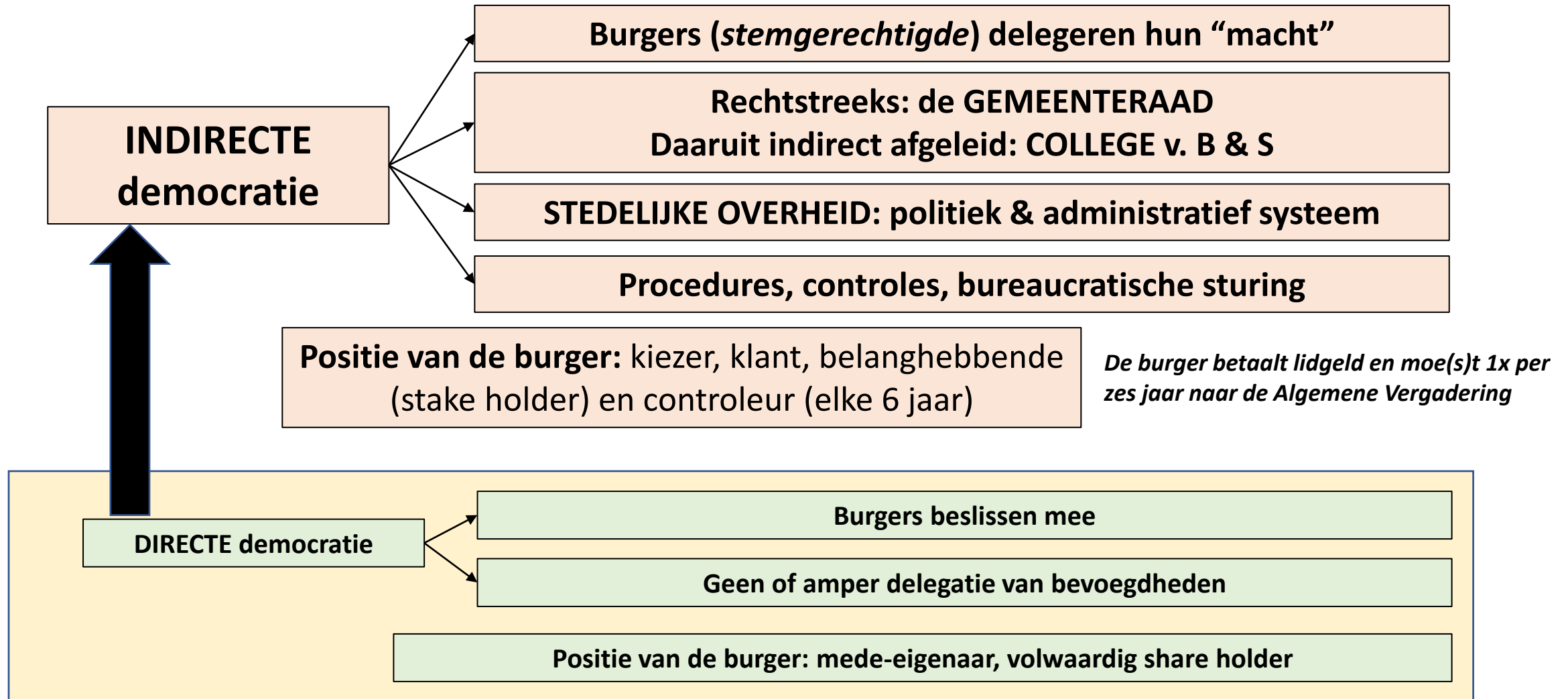
- Lokaal cultuurbeleid met o.a. bibliotheken, CC's ... (geen decreet - afgeschaft)
- Regionaal cultuurbeleid (één decreet)
- Vlaams: gemeenschapsniveau met vele decreten, o.a. kunsten, amakunsten, circuskunsten, cultureel erfgoed, SCW, SARC, Participatiedecreet ...

Verzameld in één administratieve eenheid: het **Departement Cultuur, Jeugd en Media (CJM)**

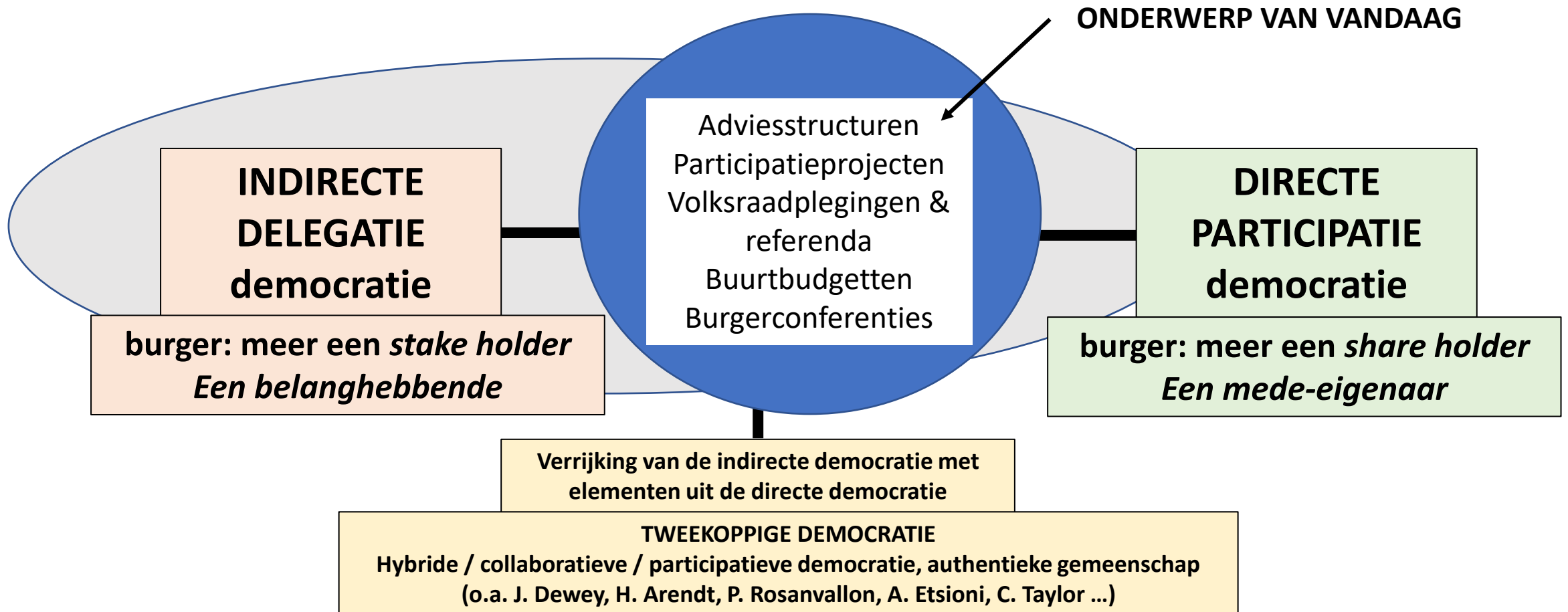
Met één parlementaire commissie: de **Commissie cultuur, jeugd, sport en media**

Met één **minister van Cultuur**

CULTUURBELEID & PARTICIPATIE: EEN DEMOCRATISCHE CONTEXT

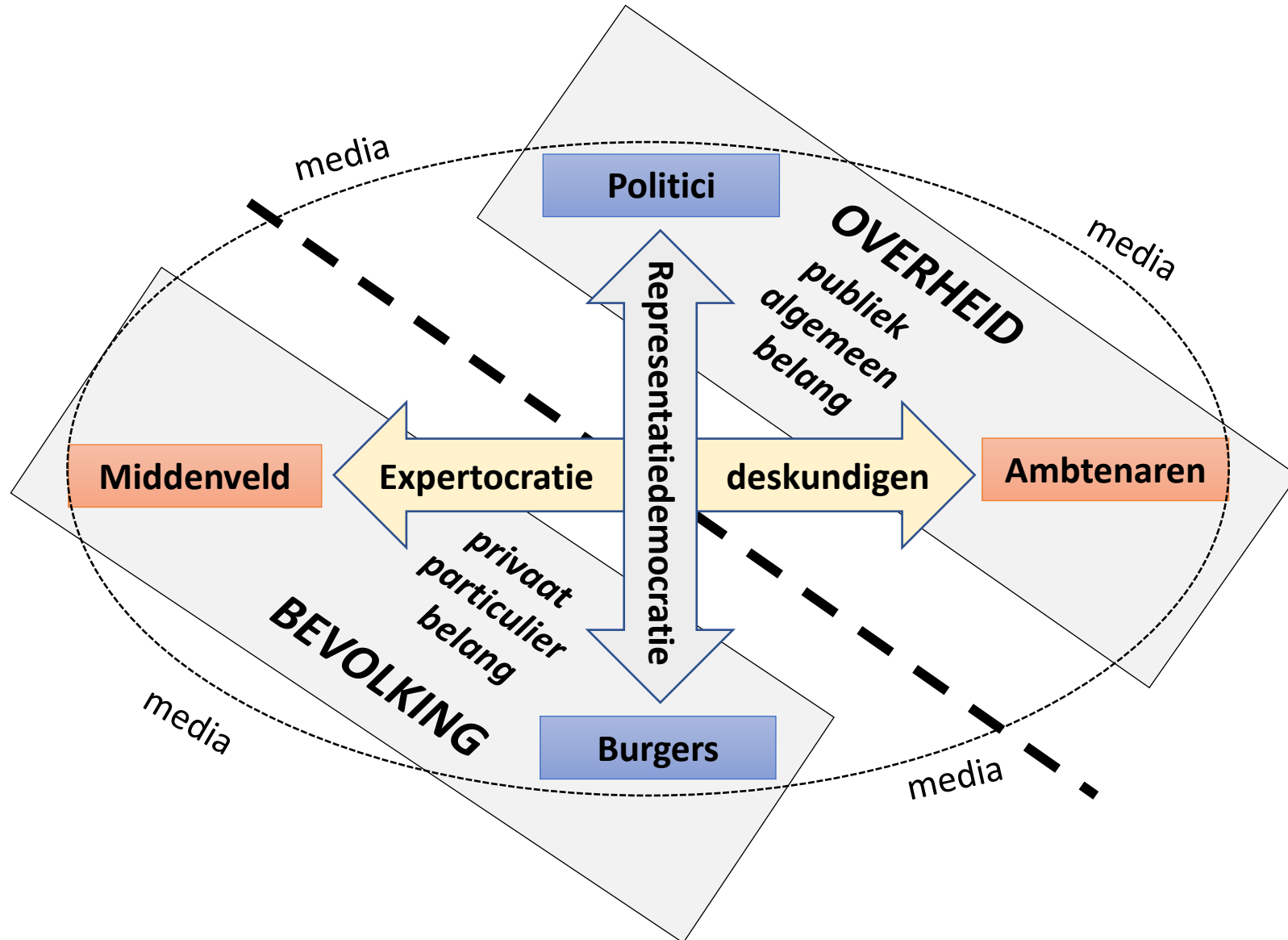
CULTUURBELEID & PARTICIPATIE: TWEEKOPPIGE DEMOCRATIE

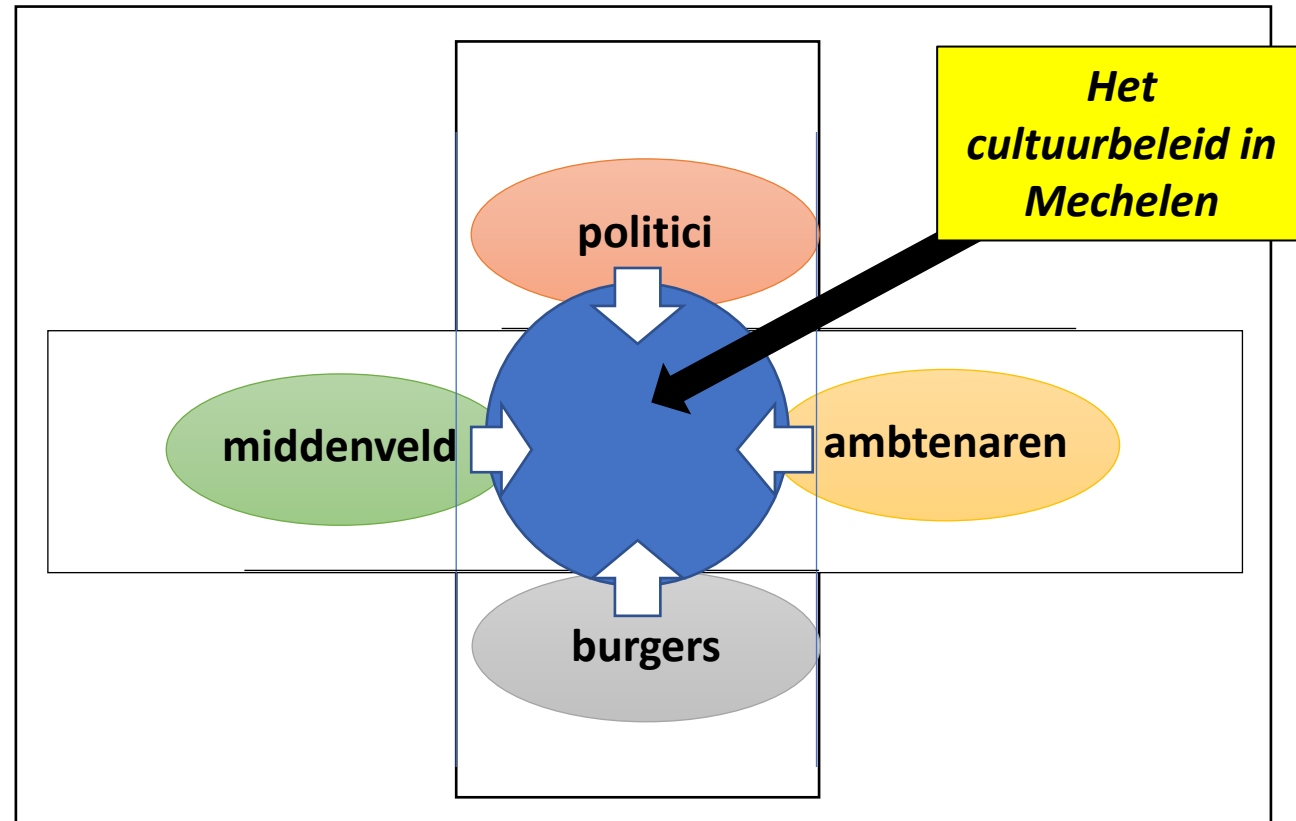
PARTICIPATIE: PROCES VAN DEELMAKEN

WIE SPEELT ER MEE ? 4 SOORTEN SPELERS

EEN GEMEENSCHAPPELIJK SPEELVELD: EEN “SAMEN” PROJECT

Deel 2

WAT WE* LEERDEN

UIT DE VOORBIJE

DECENNIA

*Ik leerde het klappen van de zweep in Mechelen...

DE STERREN MOETEN GOED STAAN / GEZET WORDEN

Een participatiecultuur: elke spelersgroep moet (1) goesting hebben/willen en (2) kunnen

1. Geeft de politiek participatie een eerlijke kans?

- Actieve openbaarheid & bereidheid tot open dialoog (argumenten)
- Duidelijke betrokkenheid (meespelen, aanwezig zijn)
- Tijd geven aan processen
- Ruimte geven aan ambtenaren
- Vertrouwen in middenveld

Gevaren, bedreigingen

- Schijn-democratie (alibi-aanpak)
- Onvolledige informatie, manipulatie
- De slogan *er is geen geld*
- Dat hebben we al eens eerder geprobeerd
- Verdeel en heers bij het ontbreken van consensus
- Fnuiken van ambtelijke coaching
- Fout invullen van *het primaat van de politiek* (niet willen dialogeren)
- Ideologische grenzen

DE STERREN MOET GOED STAAN / GEZET WORDEN

Een participatiecultuur: elke spelersgroep moet (1) goesting hebben/willen en (2) kunnen

2. Geeft “het middenveld” participatie een eerlijke kans?

- Naast “eigen belang” (*daar is niets mis mee...*) ook een bredere kijk op het algemene belang?
- Vertrouwen in politici en ambtenaren? (*waakzaam vertrouwen, niet blind*)
- Bereidheid om ook de individuele burgers een kans te geven
- Kennen van de eigen rol: adviserend, expertise brengen, argumenten aanvoeren

Gevaren, bedreigingen

- Alles herleiden tot “één” orgaan – niet mogelijk voor een stad als Mechelen
- De mythe van de vertegenwoordiging (*geen kwantitatieve, wel kwalitatieve vertegenwoordiging*)
- Geen oog voor de diversiteit binnen het cultuurlandschap. Diversiteit: vaak ook andere benadering, andere prioriteiten, andere noden, andere stijl... Anders is dus goed
- Mythe van de verplichte consensus (*mag maar is niet nodig*)
- Niet aanvaarden van de rol (beslissingen) van de politiek
- Miskennen van meningen van individuen of informele groepen: de mythe van het middenveld... dat allang niet meer in het midden staat

DE STERREN MOET GOED STAAN / GEZET WORDEN

Een participatiecultuur: elke spelersgroep moet (1) goesting hebben/willen en (2) kunnen

3. Zijn er gemotiveerde, bekwame en geëngageerde ambtenaren?

- Staan in voor de continuïteit, het vakmensschap en het *algemene* belang
- Krijgen zij voldoende ruimte, autonomie daarvoor?
- Geloven ze in hun zaak en hun taak?

Gevaren, bedreigingen

- Beheersen i.p.v. beheren... leidt naar ongewenste bureaucratie (regulitis) en ambtenarees
- Cynisme: we hebben dat al geprobeerd, de politiek én de verenigingen zijn alleen maar met hun eigen belang bezig
- Moet ik mijn sectoren wel kennen: de aanwervingsdrift naar *polyvalentie* i.p.v. vakbekwaamheid
- Dat is mijn bevoegdheid niet
- Participatie, processen enz. kosten vooral veel tijd en leveren weinig op

DE STERREN MOET GOED STAAN / GEZET WORDEN

Een participatiecultuur: elke spelersgroep moet (1) goesting hebben/willen en (2) kunnen

4. De burgers zijn niet geïnteresseerd in (cultuur) beleid

- Burgers verloren allang hun geloof in een interactieve overheid
- Ze zijn veel te divers in hun meningen, noden enz. en kunnen geen echte rol spelen. Hoe krijg je zoiets gerealiseerd?
- Ze worden toch al vertegenwoordigd door zowel politici als “middenveld”?

Gevaren, bedreigingen

- Burgers worden herleid tot een probleem
- Ze worden benaderd met foute vragen, verkeerde methodes en op ongepaste momenten
- Dat kost allemaal veel te veel moeite en geld

WAT WE LEERDEN (met meer vallen dan opstaan)

Valstrikken, wolfijzers, schietgeweren bij beleidsparticipatie

- Het is gewoon een kwestie van de juiste methode (*methoditis, nieuwlichterij, valse profeten...*) met daarbij op de eerste rij: cultuurmanagers, sociologen, consultants, beleidsexperts... Kortom: mijn collega's
- Het is de schuld van het middenveld, die kunnen niet voorbij hun eigen gelijk
- Het is de schuld van de politiek: die willen hun macht niet afstaan
- Het is allemaal *alibi-politiek*. Echt communiceren en dialogeren? *In your dreams...*
- We hebben toch een adviesraad: die dekt toch de *inspraak*?
- De mythe van de *vertegenwoordiging*... en het verschil tussen *kwantitatieve* en *kwalitatieve* vertegenwoordiging
- We moeten altijd een consensus hebben
- Als de politiek niet luistert naar ons, dan spelen we niet meer mee
- Verdeel en heers: favoriet van overheden
- 't Is allemaal veel te moeilijk voor de mensen. Enkel experts kunnen er nog aan uit...

WAT WE LEERDEN (met meer vallen dan opstaan)

Aanbevelingen (*met bescheidenheid*)

- Actief pluralisme: nieuwsgierig en respectvol voor de diversiteit van meningen. Op zoek naar de argumenten
- Tijd geven aan het proces: participatie is een oneindige spiraal en vraagt geduld en tijd
- ... en toch niet verzanden in het proces: momenten van beslissing, uitvoering
- Een dynamische, aanvullende relatie tussen participatiestructuren en participatieprojecten
- Elk speelt zijn eigen rol – politici beslissen (want zij zijn de enige *gelegitimeerde macht*)
- Elkaars rol respecteren
- Iedereen is expert... maar niet in alles
- Opkomen voor het eigen belang is normaal en zelfs gewenst
- Het badwater mag weg, niet het kind
- Alleen maar opkomen voor het eigen belang maakt participatie steriel
- Veel meer aandacht aan *degelijke (!)* monitoring (verzamelen van gegevens) en evaluatie (er lessen uit trekken)
- Wie is schuldig als de mayonaise niet pakt? Uiteindelijk altijd de overheid...

EINDMORAAL BIJ DIT VERHAAL

**Cynisme, alibi's, rolovervuiling en
beheerdrift zijn de belangrijkste
bedreigingen**

**Goesting, creativiteit, nieuwsgierigheid
en relativering: meer dan een slok op de
borrel**

Dat wens ik jullie toe, proficiat op voorhand

En veel dank voor het luisteren